

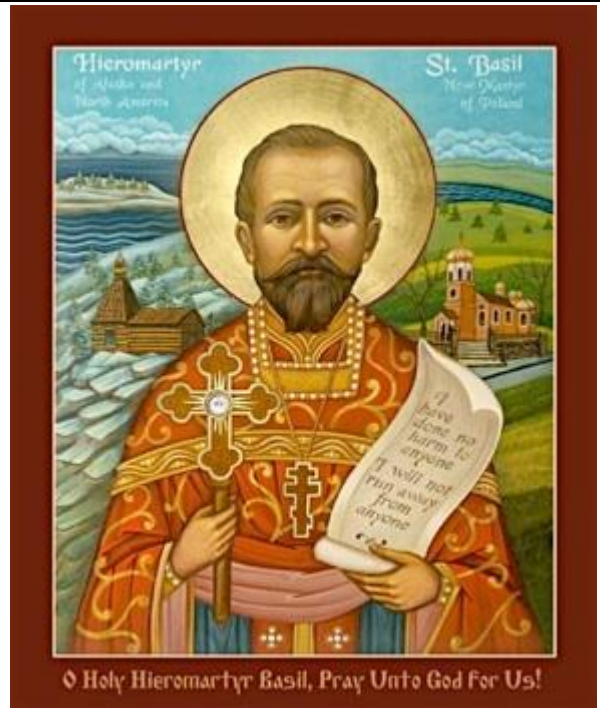
Ukrainian Orthodox Church of Canada Українська Православна Церква в Канаді L'Église orthodoxe ukrainienne du Canada

[Home Page](#) | [Listing of Articles](#)

**Новий Священномученик Василь
Мартиш Тератинські**

**New Hieromartyr Vasyl' Martysz of
Teratyn**

Fr. Ihor Kutash - o. Irop Куташ
kutash@unicorne.org

**«Я нікому жодного зла не вчинив, і від нікого не тікатиму. Христос не втік.»
(Св. Василь, доручаючи себе Отцеві Небесному)**

Не багато тем настільки конфліктні в православних Християн, як місце націоналізму в Церкві. Розмірковуючи над цим, я пригадую коментар про націоналізм публіциста [Романа Олійника](#) на курсі, якого він викладав в університеті МакГілл в половині 1970-х років. Він сказав, наскільки я пам'ятаю: "Націоналізм ґрунтується на любові". Ця думка стала мені джерелом натхнення [подібно, як пісня гурту Да Гу: «Love, Reign O'er Me» («Любове, володїй мною»)].

На жаль, любов не завжди керувала чи правила життям упавши людей (а це – всі ми)), які знаходять свою ідентичність в цьому русі. Або, мабуть краще, коли любов до нації стала богом, вона стала демоном [відгомін

"I have done no harm to anyone and I will not run away from anyone. Christ did not run away" (St. Vasyl', placing himself in the Heavenly Father's Hands)

Few subjects are as divisive of Orthodox Christians as the place of nationalism in the Church. Pondering this, I recall a comment on nationalism by publicist [Roman Olynyk](#) at a course at he taught McGill University in the mid-1970's. He said, as I recall it: "Nationalism is based on love". This thought has been an inspiration to me (as has the song by The Who "Love, Reign O'er Me").

Alas love has not always been the guide or ruler in the lives of fallen human beings (all of us) who find their identity in this movement. Or, perhaps better, when love of nation became a god, it became a demon (an echo of C. S. Lewis' observation in his work [The Four Loves](#)). On May 4 (which is April 21 on the Julian Calendar) we commemorate a dedicated (ethnic Ukrainian)

спостереження К. С. Льюїса у його праці, The Four Loves, («Чотири любові»)]. На 4-го травня (це – 21-го квітня за юліанським календарем) ми святкуємо відданого (етнічного українця) православного Священника, який служив не тільки в Польщі, але й на Алясці, в Пенсільванії, Коннектикут, Нью-Йорку - і в Канаді. Він був намічений для вбивства, разом зі своїм Митрополитом, російським націоналістом у 1923-му р. а, в кінці життя відданого служіння Церкві, прийняв мученицьку смерть від польських націоналістів (хоча деякі джерела кажуть, що комуністи) в 1945-му р. Це - Новий Священномученик Василь Мартиш (польською мовою Bazyli Martysz) Тератинський.

Св. Василь народився 20-го лютого 1874-го р. в тому ж селі, в якому він засвідчив про Христа, прийнявши вінець Мученика 71 років потому, в Тератині на Грубешівщині на південному сході Польщі. Його батько був суддею, який став парафіяльним Священником після свого виходу на пенсію. У віці 10 літ Василько відвідав Нью-Йорк зі своїм батьком. Візит співпав з візитацією в тому місті Єпископа Володимира (Соколовського-Автономова), уродженця Полтавської області в Україні, який в той час був помічником Св. Миколая Касаткіна у його місії в Японії, і незабаром став Єпископом російської Єпархії Алеутських островів і Аляски. Владика був вражений, прекрасним співом хлопчика і прорік, що він стане Священником і служитиме в Північній Америці.

Його слова справили глибоке враження на Василька. Він вивчав Богослов'я в семінарії в Холмі [Первоієрарх Української Православної Церкви в Канаді, Митрополит Іларіон, був Єпископом цієї Єпархії з 1940-го по 1945-го рр.]. Ректором був майбутній Єпископ Алеутських островів і Північної Америки, а потім і Патріарх Московський, Св. Тихон (Белавін). (Єпископ Володимир теж раніше був інспектором семінарії в Холмі). Незабаром після закінчення Василь одружився з Ольгою Новіковою, а 10-го грудня 1900-го р. був висвячений в сан Священника і незабаром відплив до Америки служити на Алясці під керівництвом

Orthodox Priest who served parishes not only in Poland but also in Alaska, Pennsylvania, Connecticut, New York – and Canada. He was marked for assassination, together with his Metropolitan, by a Russian nationalist in 1923 and, at the end of a life of dedicated service to the Church, was martyred by Polish nationalists (although some sources say Communists) in 1945. It is the New Hieromartyr Vasyli' (in Polish Bazyli) Martysz of Teratyn.

St. Vasyli' was born on February 20, 1874, in the same village in which he was to bear witness to Christ by his Martyr's crown 71 years later, Teratyn in Hrubieszow (Hrubeshiv in Ukrainian) County in southeastern Poland. His father was a judge who became a Parish Priest after his retirement. At 10 years of age Vasyli'ko visited New York with his father. The visit coincided with a visitation in the city by Bishop Volodymyr (Sokolovsky-Avtonomov), a native of the Poltava region of Ukraine, at that time assistant to St. Nicholas Kasatkin in his mission in Japan, and shortly to become Bishop of the Russian Diocese of the Aleutian Islands and Alaska. Vladyka noted the lad's beautiful singing and prophesied that he would be a Priest and serve in North America.

His words made a deep impression on Vasyli'ko. He studied theology at the seminary in Chelm (in Ukrainian, Kholm, - Metropolitan Ilarion (Ohiyenko), Primate of the Ukrainian Orthodox Church of Canada, was Bishop of this Diocese from 1940 to 1945). The Rector was future Bishop of the Aleutian Islands and North America, and later Patriarch of Moscow, St. Tikhon (Belavin). (Bishop Volodymyr, too, had been inspector of the Seminary in Kholm). Soon after his graduation Vasyli' married Olga Novikova, on December 10, 1900, was ordained a Priest and soon sailed off to America to minister in Alaska under the direction of the newly-appointed Bishop, St. Tikhon.

Two daughters, Vera and Ksenia (actress and Polish opera star known as Xenia Grey), were born in Alaska before the family moved to Pennsylvania, then to Connecticut and then New York. A son, also named Vasyli', and a daughter, Helen, were born. (Vasyli' Jr. fought as a captain in the Polish army when the Nazis

нещодавно призначеного Єпископом, Св. Тихона.

Дві дочки, Віра і Ксенія (актриса і зірка польської опери відома, як Ксенія Грей), народилися на Алясці перед переїздом сім'ї в Пенсільванію, потім в Коннектикут, а потім у Нью-Йорк. Народився син, якого теж назвали Василем, і дочка, Олена. (Василь молодший боровся в якості капітана польської армії, коли нацисти вторглися з заходу, а потім був інтернований в СРСР, коли захопили його після того, як вторглися в Польщу зі сходу. Потім він воював в армії лейтенанта-полковника Владислава Андерса, і поселився у Канаді після війни, до свого упокоєння в Господі в Торонто в 1979-му р.). О. Василь був призначений в Едмонтон і Восток в Альберті і став Деканом Альберти та Манітоби. Та сім'я прагнула своєї батьківщини, і після майже 12-ох років служби в Північній Америці, вони повернулися до Польщі. Перша світова війна змусила Мартишів шукати притулку в Москві, в Монастирі Св. Андроніка під захистом свого старого друга, Єпископа Володимира. З перемогою більшовиків о. Василь знайшов роботу розвантажувати вагони, під їхнім неприхильним оком.

У 1919-му р. родина могла повернутися до Польщі. О. Василь незабаром попросили організувати православних Капеланів у Польській армії. Він отримав церковну нагороду Протоієрея і військову нагороду полковника. Служив він був вірно на цій посаді 25 років. Також допомагав він Митрополитові Варшавському, Юрію (Ярошевському), в його зусиллях, дуже бажаних польським урядом, видалити Церкву Польщі з-під юрисдикції Московського Патріархату, як Церкву автокефальну. Митрополита застрілив 8-го лютого 1923-го р., російський націоналіст, Архимандрит Смарагд (Латишенко), який, мабуть, також мав особисту неприязнь до нього. О. Смарагда затримали раніше, ніж він міг добратися до своєї чергової жертви, о. Василя.

Після організації державних Похоронів для Митрополита Юрія, під охороною поліції,

invaded from the west and then was interned by the Soviets who captured him after they invaded Poland from the east. He then fought in the army of Lieutenant Wladyslaw Anders, and found a home in Canada after the war until his falling asleep in Toronto in 1979). Fr. Vasyl' was assigned to Edmonton and then Vostok in Alberta and became Dean of Alberta and Manitoba. However, the family longed for their homeland, and after nearly 12 years of service in North America, they moved back to Poland. The outbreak of the First World War forced the Martyszes to seek refuge in Moscow at the St. Andronicus Monastery under the protection of their old friend, Bishop Volodymyr. With the victory of the Bolsheviks Fr. Vasyl' found work unloading boxcars under their hostile surveillance.

In 1919 the family could move back to Poland. Fr. Vasyl' was soon asked to organize an Orthodox Chaplaincy in the Polish army. He was given the Church award of Archpriest and the military award of Colonel. He served faithfully at this post for 25 years. He also assisted Metropolitan of Warsaw, George (Jaroszewski), in his efforts, much desired by the Polish government, to remove the Church of Poland from under the jurisdiction of the Patriarchate of Moscow as an autocephalous Church. The Metropolitan was shot on February 8, 1923, by Archimandrite Smaragd (Latyszenko), a Russian nationalist who, apparently, also had a personal grudge against him. Fr. Smaragd was arrested before he could get to his next target, Fr. Vasyl'.

After organizing a state funeral for Metropolitan George, under police protection, Fr. Vasyl' continued his work with the new Primate (an ethnic Russian), Metropolitan Dionisius (Waledinski). On November 13, 1924, Patriarch of Constantinople, Gregory VII (Zervoudakis), 4 days before falling asleep in the Lord, issued a Tomos, signed by the members of the Holy Synod, granting autocephaly to the Church of Poland, formerly part of the Kyivan Metropolia, proclaiming that the transfer of ecclesiastical authority to Moscow in 1685, had been uncanonical and that, further, the conditions of that transfer had not been followed. (In keeping with this Tomos, in May of 1942, Metropolitan

о. Василь продовжував свою працю з новим Первоієрархом (етнічним росіянином) Митрополитом Діонісієм (Валединським). На 13-го листопада 1924-го р., Патріарх Константинопольський Григорій VII (Зервудакіс), 4 дні перед тим, як заснув у Господі, видав Томос, підписаний членами Священного Синоду, надаючи автокефалію Церкві Польщі, яка раніше входила до складу Київської Митрополії, проголосивши, що передача її церковній владі в Москві в 1685-му р., був неканонічною а, крім того, умови передачі не була дотримані. (Відповідно до цього Томоса, в травні 1942-го р. Митрополит Діонісій благословив свячення більше дванадцяти Єпископів в Соборі Св. Андрія у Києві для Української Автокефальної Православної Церкви - відродження СРСР призвів до їх втечі і тим же зміцнення Українських Церков на Заході в підготовці вірою до чергового відновлення після його падіння).

О. Василь брав активну участь в служінні воїнам Української Народної Республіки, які були перейшли до Польщі після поразки від більшовиків і були поселені в табори для інтернованих. На 8-го липня 1921-го р., він відслужив Літургію українською мовою для більш ніж 5000 інтернованих, а також українською мовою виголосив проповідь. Він і організував підготовку Священиків для служіння їм. На 25-річчя рукоположення о. Василь був нагороджений орденом «Polonia Restituta» («Відновлена Польща») за службу для Польщі особливо щодо автокефалії її Православної Церкви.

О. Василь вийшов з діяльної служби в 1936 році у віці 62 років, з наміром вижити решта своїх років у своєму рідному селі Тератині. Він побудував будинок для своєї овдової матері і теці, а інший для своєї родини. Це мирна життя тривало недовго. Нацисти вторглися в Польщу у вересні 1939-го р., і жити стало важко й небезпечно. Його молодша дочка Олена, переїхала, разом з чоловіком і дочкою, щоб допомогти батькові після того, як їх бабусі й матір заснули в Господі.

Найважче випробування було

Dionisius blessed the ordination of more than a dozen Bishops in St. Andrew's Sobor in Kyiv for the Ukrainian Autocephalous Orthodox Church – the resurgence of the USSR led to their flight to strengthen the Ukrainian Churches of the West to prepare, by faith, for another renewal after its fall).

Fr. Vasyl' was active in ministering to the soldiers of the Ukrainian National Republic, who crossed over into Poland after their defeat by the Bolsheviks and were placed in internment camps. On July 8, 1921, he celebrated Liturgy in Ukrainian for over 5000 internees and also delivered a sermon in Ukrainian. He organized training for Chaplains to minister to them. On the 25th anniversary of his ordination Fr. Vasyl' was awarded the Order of Polonia Restituta for his service to Poland especially with regard to the autocephaly of its Orthodox Church.

Fr. Vasyl' retired from active service in 1936 at the age of 62, planning to live out the remainder of his years in his home village of Teratyn. He built a home for his widowed mother and mother-in-law and another for his family. This peaceful life did not last long. The Nazis invaded Poland in September 1939 and life became hard and dangerous. His youngest daughter, Helen, moved in, together with her husband and daughter, to help her father after their grandmothers and mother fell asleep in the Lord.

The hardest trial was to come. On Holy Friday, May 4, 1945, Fr. Vasyl's home was invaded. He had been warned by an acquaintance but said: "I have done no harm to anyone and I will not run away from anyone. Christ did not run away." The invaders, likely motivated more by greed for valuables, than by nationalist (or Communist) ideals, had no respect for his rank or vocation. They tortured Fr. Vasyl' for four hours before sealing his Martyrdom with a bullet. They were about to do the same to Helen but relented when she knelt to pray before the Icon of Christ.

Fr. John Lewczuk officiated at the Martyr's funeral in Chelm on Holy Saturday (no funerals could be held in Bright Week) and interment took place in Teratyn. In October of 1963 Fr. Vasyl's earthly remains were re-interred

попереду. У Велику П'ятницю, 4-го травня 1945-го р., вторглися у дім о. Василя. Його попередила знайома та він сказав: «Я нікому жодного зла не вчинив, і від нікого не тікатиму. Христос не втікав.» Загарбників, ймовірно, більш мотивовані жагою цінностей, ніж націоналістичними (або комуністичними) ідеалами, не поважав ні його чину ні сану. Вони катували о. Василя впродовж 4-ох годин перед запечатанням його Мучеництва кулею. Вони збиралися зробити те ж саме з Оленою, але пом'якли, коли вона опустила на коліна, щоб помолитися перед іконою Христа.

О. Іван Левчук очолив Похорони Священномученика в Холму у Велику Суботу (не можна Похорони служити в Світлу седмицю) а поховання відбулося в Тератині. В жовтні 1963-го р. о. Василя земні останки були повторно поховані на православному кладовищі на Волі в Варшаві, поряд з тими ж його дружини і тещі (там же поховані й останки ветеранів армії Української Народної Республіки). У 2003-му р. його Святі Мощі були перенесені до Церкви Івана Ліствичника поруч із цвинтарем, а 7-8-го червня того ж року він був причислений до лику Святих у Холмі разом з іншими мучениками Холмськими й Підляськими. Православні солдати польської армії шанують Св. Василя як свого Аокровителя. (Статтю про Святого написану Ярославом Харкевичем можна знайти [ось тут](#)).

Новий Священномученик Василь єднається з «хмарою свідків» (Євреїв 12:1), у заступстві за нас і заклику внести й свій вклад в Молитви й працю на повне проявлення мирного Царства Отця, Сина і Святого Духа, яке увів у цей світ Своїм Втіленням Господь, Бог і Спас наш Ісус Христос.

in the Orthodox cemetery in the Wola district of Warsaw, next to those of his wife and mother-in-law (the remains of veterans of the army of the Ukrainian National Republic are interred there as well). In 2003 his holy Relics were brought into the Church of St. John Climacus beside the cemetery and on June 7-8 of that year he was canonized in Chelm together with other Martyrs of Chelm and Podlasie. Orthodox soldiers of the Polish army honour St. Vasyľ as their patron. (An article on the Saint by Jaroslaw Charkiewicz may be found [here](#)).

New Hieromartyr Vasyľ joins with the “cloud of Witnesses” (Hebrews 12:1) to intercede for and urge us to do our part in praying and working for the full manifestation of the peaceful Kingdom of the Father, Son and Holy Spirit, ushered into this world by the Incarnation of our Lord, God and Saviour Jesus Christ.